

CONCERT 5

ANDREAS STAIER, clavicèmbal

Dijous 7 de juliol a les 21 h
Claustre de la Catedral

UNIC CONCERT A L'ESTAT

CONCERT ENREGISTRAT PER:

Cat **m**úsica

Dip. Legal: GI.984-2016

ANDREAS STAIER

PROGRAMMA

J.S. Bach: Variacions Goldberg BWV 988

Aria

Variatio 1. a 1 Clav.

Variatio 2. a 1 Clav.

Variatio 3. Canone all'Unisono. A 1 Clav.

Variatio 4. a 1 Clav.

Variatio 5. a 1 ovvero 2 Clav.

Variatio 6. Canone alla Seconda. a 1 Clav.

Variatio 7. a 1 ovvero 2 Clav. [Al tempo di Giga]

Variatio 8. a 2 Clav.

Variatio 9. Canone alla Terza. a 1 Clav.

Variatio 10. Fughetta. a 1 Clav.

Variatio 11. a 2 Clav.

Variatio 12. Canone alla Quarta.

Variatio 13. a 2 Clav.

Variatio 14. a 2 Clav.

Variatio 15. Canone a la Quinta (in moto contrario). A 1 Clav. Andante

Variatio 16. Ouverture. a 1 Clav.

Variatio 17. a 2 Clav.

Variatio 18. Canone alla Sesta. a 1 Clav.

Variatio 19. a 1 Clav.

Variatio 20. a 2 Clav.

Variatio 21. Canone alla Settima.

Variatio 22. Alla breve. a 1 Clav.

Variatio 23. a 2 Clav.

Variatio 24. Canone all'Ottava. a 1 Clav.

Variatio 25. a 2 Clav. [Adagio]

Variatio 26. a 2 Clav.

Variatio 27. Canone alla Nona. a 1 Clav.

Variatio 28. a 2 Clav.

Variatio 29. a 1 ovvero 2 clav.

Variatio 30. Quodlibet. A 1 Clav.

Aria da Capo e fine.

Somni d'una nit d'estiu

It's no accident that the great cycle (Goldberg Variations) should conclude with the Aria da capo. The Aria's return simply constitute a gesture of benign benediction.

(extracte de les notes de Glenn Gould a l'enregistrament de 1955 de les Variacions Goldberg)

Víctor Garcia de Gomar, Director artístic del Festival Nits de Clàssica

Les *Variacions Goldberg* BWV 988 són, sens dubte, una de les obres més especials de la producció del Cantor de Leipzig. Obra indiscutible de la literatura musical universal, és un meravellós treball publicat l'any 1741 com a part integrant de l'anomenat *Clavier-Übung* (Pràctica per a Teclat). Dins d'aquest *Clavier-Übung*, les *Variacions Goldberg* formen la Quarta Part, essent les altres parts la *Primera*: Sis Partites BWV 825 - 830; *Segona*: Concert Italià BWV 971 i Obertura Francesa BWV 831; i *Tercera*: diversos Preludis sobre Choral per a orgue i altres obres (BWV 552, 669 – 689, i 802-805).

En la primera biografia de Bach, escrita l'any 1802 i que signa Johann Nikolaus Forkel, es fa esment de la llegenda que explica que Bach hauria escrit aquesta obra per encàrrec del Comte Hermann Carl von Keyserlingk de Dresde per amenitzar les seves nits d'insomni. Durant aquestes llargues nits, el Comte demanava al seu

clavecinista, Johann Gottlieb Goldberg, que interpretés algunes d'aquestes variacions en la sala contigua. Així doncs, l'obra pren el nom de l'interpret.

L'absència de dedicatòria (com era costum a l'època), i l'edat de Goldberg (14 anys, en la data de la publicació de l'obra) posen en dubte les possibilitats del clavecinista per abordar l'obra, i així com també la veracitat d'aquest famós relat.

Han sobreviscut 19 còpies de la primera edició, la més valuosa de les quals (anomenada *Handexemplar*) es troba a la Biblioteca Nacional de França i conté les correccions i anotacions fetes a mà pel mateix compositor, i a més, un especial epíleg que inclou els 14 Cànon basats en les primeres 8 notes del baix de l'Ària, catalogat amb la referència BWV 1087.

El cicle de variacions de Bach, que ocupa

►

un lloc privilegiat en l'obra instrumental del mestre, s'obre amb una ària temàtica. Trobem per primera vegada aquesta ària en el segon *Àlbum per a clavecí d'Anna Maria Magdalena* Bach de 1725. La bellesa tranquil·la d'aquesta *Sarabande* convida a pensar que és una peça composta enterament *ex novo* per Bach.

Després d'aquest senzill inici, se succeeixen tot un conjunt de 30 variacions que presenten els caràcters i les exigències malabars més dispars: des dels episodis més introspectius basats en la *prima prattica* fins als moviments tènicament virtuoses. Variacions musicals que tenen la seva transposició en la pintura de Doménikos Theotokópoulos (anomenat El Greco). Les mans dels personatges del primer plànol

del seu formidable *Enterrament del Comte Orgaz* (Església de Sant Tomé, Toledo) presenten tot un catàleg d'actituds. Tot un exercici de paràfrasi que recorda la subtilitat d'una dansa balinesa.

El so de la senzilla *Aria da capo alla maniera italiana*, després d'un exercici d'una exigència tècnica sense límits i grans desafiaments interpretatius, ens anuncia el tancament del cicle i ens mostra amb melangia els sons del principi. Igual que en el joc mozartià proposat al Rèquiem KV 626, la repetició de les modestes primeres notes de l'ària ens fan saber que el final ja és proper. Una ària que és Alfa i Omega, la perfecció del cercle d'una obra majúscula.

ANDREAS STAIER

Andreas Staier és un dels intèrprets de clavecí i fortepiano més prominents del món. Va emprendre la carrera de solista el 1986 i des d'aleshores la seva indiscutible mestria musical ha deixat empremta en la interpretació del repertori barroc, clàssic i romàntic. Com a prova d'això, va ser guardonat amb el Premi Internacional de Música Clàssica-Artista de l'Any 2014.

Nascut a Göttingen el 1955, estudià piano i clavecín a Hannover i Amsterdam. Durant tres anys va ser clavecinista de Música Antiqua Köln, grup amb el qual va fer gires i enregistraments. Com a solista, actua per Europa, els Estats Units i Àsia amb orquestres com Concerto Köln, Freiburger Barockorchester, Akademie für alte Musik Berlin i l'Orchestre des Champs Élysées de París, en els festivals més importants d'Europa, Amèrica i el Japó.

Andreas Staier ha format trio amb el violinista Daniel Sepec i el violoncel·lista Roel Dieltiens i actua en duo amb Christine Schornsheim, Alexander Melnikov, Tobias Koch, el baríton Georg Nigl, les violinistes Petra Müllejans i Isabelle Faust i el clarinetista Lorenzo Coppola. També ha actuat amb artistes de l'alçada d'Anne Sophie von Otter, Pedro Memelsdorff, Aleksei Lubimov i Christoph Prégardien, amb el qual ha enregistrat lieder de Schubert, Schumann, Mendelssohn, Beethoven i Brahms.

Els seus nombrosos enregistraments per a BMG, Teldec Classics i Harmonia Mundi France han estat distingits amb importants premis internacionals (Diapason d'Or, per Am Stein vis-à-vis, amb Christine Schornsheim; Premi de la Crítica Discogràfica Alemanya 2002; Premi Gramophone 2011 per la gravació dels concerts de C. Ph. E. Bach amb la Freiburger Barockorchester, etc.). Més

▶

recentment, les seves *Variacions Diabelli* han tingut un gran ressò entre la crítica (Diapason d'Or, Disc del Mes de la BBC Music Magazine) i una selecció de música francesa i alemanya per a clavecí del segle xvii "pour passer la melancolie" va merèixer el Premi Gramophone 2013. Compromisos actuals i futurs inclouen sèries de concerts amb el clarinetista Lorenzo Coppola, per presentar l'enregistrament de les sonates de Brahms; la gravació de l'obra per a piano a quatre mans de Schubert juntament amb Alexander Melnikov, i una gira europea amb la Freiburger Barockorchester per presentar l'enregistrament dedicat als concerts de Bach, i diverses series de concerts per l'Extrem Orient i els Estats Units, amb el debut amb l'Orquestra Sinfônica do Estado de São Paulo l'abril de 2017.

Andreas Staier va actuar al festival Nits de Clàssica en l'edició de l'any 2013 i va compartir escenari amb el pianista Alexandre Melnikov.

... el clavecí deu molt a Wanda Landowska?

Aquesta pianista, musicòloga i compositora d'origen polonès, que va viure entre els anys 1879 i 1959, va ser una autèntica pionera en la interpretació de la música antiga durant el segle xx. Va donar a conèixer les *Variacions Goldberg* de Bach en concert, després de dècades estudiant l'obra —un cas semblant al de Pau Casals i les *Suites de violoncel*—. A més, Landowska va promoure la recuperació del clavecí com a instrument per a la interpretació del repertori barroc, i va generar nou repertori amb composicions escrites expressament per a ella, d'autors com Falla o Poulenc.

... s'han editat gairebé 600 gravacions comercials de les *Variacions Goldberg*?

Si més no, així ho apunta el *Bach Cantatas Website*, que a data de gener del 2013 comptabilitzava un total de 563 enregistraments d'aquesta obra de Bach. La gravació més antiga de la qual se'n té notícia és la que Rudolf Serkin va fer amb piano l'any 1928. La segona és de cinc anys més tard, a càrrec de Wanda Landowska, enregistrada amb clavecí.

... les "*Goldberg*" han format part de la banda sonora de diverses pel·lícules?

Probablement la primera escena que ens ve a la ment és la de Hannibal Lecter (Anthony Hopkins) a la cel·la d'una presó, sentint aquesta obra instants abans d'atacar i mossegar dos vigilants del

centre. Tant a *El silenci dels anyells* (Jonathan Demme, 1991) com a *Hannibal* (Ridley Scott, 2001), apareix aquesta música. Però també en altres pel·lícules com *El silenci* (Ingmar Bergman, 1963), *Maurice* (James Ivory, 1987) o *El pacient anglès* (Anthony Minghella, 1996), per citar-ne només algunes.

... alguns músics de jazz s'han interessat per les *Variacions Goldberg*?

Destaquen especialment els treballs discogràfics que van enregistrar tant el Jacques Loussier Trio, com l'Uri Caine Ensemble, l'any 2000 coincidint amb el 250è aniversari de la mort del compositor barroc alemany. Un altre gran nom del jazz, el pianista Keith Jarrett, també va voler gravar la mateixa obra uns anys abans, el 1989, amb clavecí.

... *Goldberg* va ser el nom d'una prestigiosa revista de música antiga?

Aquesta publicació, d'excel·lent disseny i maquetació, s'editava des de Pamplona en diferents idiomes i es distribuïa arreu del món. Va començar a publicar-se a final de 1997. En poc temps va esdevenir una revista de referència, tant per la qualitat dels seus continguts, com pels diferents especialistes que hi col·laboraven. Lamentablement va cessar la seva activitat el novembre del 2008, per culpa de la crisi. En total va publicar 54 números.

RECOMANACIONS / Pere Andreu Jariod

WEB D'ANDREAS STAIER
www.andreas-staier.de

BACH CANTATAS WEBSITE (VARIACIONS GOLDBERG)
www.bach-cantatas.com/NVD/BWV988-Rec1

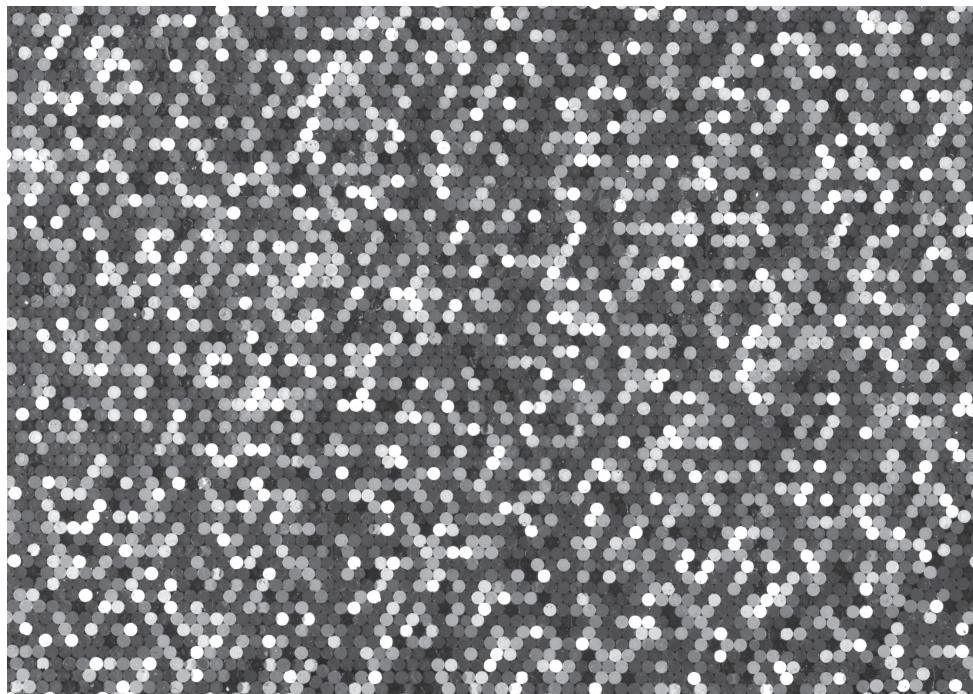
BACH
Variacions Goldberg
Andreas Staier (clavecí)
CD HARMONIA MUNDI (2010)

GLENN GOULD
A State of Wonder - The Complete Goldberg Variations 1955 & 1981
Glenn Gould (piano)
CD SONY (2002)

BACH
Variacions Goldberg
Miquel Villalba (piano)
CD AGLAE MÚSICA (2015)

Johann Sebastian Bach. Las Variaciones Goldberg
Klaus-Heinz Metzger, Rainer Riehn
Traductors: José Luis Gil Aristu, Juan Luis Milán Amat
121 pàgines
IDEA BOOKS (2003)

Johann Sebastian Bach: Los días, las ideas y los libros
Ramón Andrés
338 pàgines
EL ACANTILADO (2005)

PROPER CONCERTS

CON **6** CERT

JONC

Dissabte 9 de juliol. 21 h
Auditori de Girona (sala Montsalvatge)
Preu EMOCIONAL: posa preu a les teves emocions!

CON **7** CERT

CHRISTIAN GERHAHER

Diumenge 10 de juliol. 21 h
Auditori de la Mercè
Preu: 20 €

